

Gömöri György

Egy tévés személyiség: Sugár András

Sugár András, aki nemrégen hunyt el, 88 éves korában, világjáró újságíró volt, igazi pesti „vagány", aki két oknál fogva érvényesült: barátságos, vonzó külseje révén (kicsit hasonlított Gorbacsovra, a homloksebhely nélkül), illetve hihetetlen nyelvtudása és kapcsolat-teremtő képessége miatt. Terézvárosi zsidó családból származott, apja foglalkozását nem ismerem, de „osztályidegen" lehetett, mert András testvérét a Rákosi-korszakban behívták munkaszolgálatra, miközben ő meg (a Gorkij-iskolában szerzett kiváló orosz nyelvtudásának köszönhetően) Leningrádban kapott ösztöndíjat. Amit egyszer ugyan visszavontak, de miután Kiss Károly személyében Sugár a pártvezetésben is pártfogóra talált, újra megadtak neki, így végülis kitűnő jogi diplomát szerezhetett a leningrádi egyetemen.

Mint mondtam, András istenadta nyelvtehetség volt, a politikánál sokkal jobban érdekelték a nyelvek. Egy interjúban azt állította, 21 nyelven beszél – ebben nem vagyok biztos, de vagy tíz nyelven, köztük lengyelül is, valóban folyékonyan tudta magát kifejezni. Én Andrást még 1956 előtt megismertem, imponált neki, hogy angol-indonéz szótárral indonézül tanultam, szinte egyedül Magyarországon. Mivel indonézül alapfokon könnyű megtanulni (a nyelvnek alig van nyelvtana), rábeszéltem Sugár Andrást, tanulja meg ő is ezt az 1928 óta létező (ma már többszáz milliós) nyelvet. Leningrádba visszatérve meg is tette, aminek később, a Kádár-rendszer egyik hivatalos tolmácsaként jó hasznát vette.

Erről különben akkor számolt be, amikor 1959-ben összeakadtunk a bécsi Világifjúsági Találkozón. Ide én emigráns „diverzánsként" kerültem, egy egyetemi baloldali angol folyóirat megbízólevelével; bár angolul a fesztiválról egy sort sem írtam, magyarul viszont több cikket egy bécsi magyar újságnak, miközben Kádár-ellenes röplapokat osztogattam a Találkozó részvevőinek a szigorúan őrzött „belső" területen. Nézőként részt vettem a delegációk első napi, színpompás felvonulásán és a tribünön éppen Sugár András mellé kerültem. Kevés szóból is megértettük egymást, és úgy mutatott be azonnal a mellette ülő orosz újságírónak, mint „egy

haladó brit lap tudósítóját". Az orosz nem tudott túl jól angolul, lehet, hogy imponált neki, hogy Oxfordban vagyok ösztöndíjas (nem tudta persze, hogy mint magyar menekült), mindenesetre András később megküldött nekem egy cikket, amiben egy szovjet lapban az ipse megírta, milyen rokonszenves haladó ifjú brit személyiséggel (velem) találkozott ő a Fesztivál megnyitóján.

A következő találkozásra vagy hét évet kellett várnom. 1966-ban Sugárt visszahívták Moszkvából, ahol mint MTI-tudósító működött, és túl hevesen barátkozott olyan fiatal költőkkel, mint Jevtusenko és Voznyeszenszkij. De jó kapcsolatai lehettek Budapesten, mert nem éppen büntetésből küldte ki őt akkor az MTI Londonba. Itt András a forgalmas Finchley Roadon bérelt lakást „orosz" (észt-ukrán) feleségével, Alizkával és kisfiával. Alizka hozzám mindig kedves volt, de láttam, elégedetlen sorsával, mert Sugár sokat csavargott, kevés időt töltött családjával. Alizkától tudtam meg, mit jelent a „szabadság" szó egy átlagos szovjet állampolgár számára – azt az állapotot, amikor mindent kapni az üzletekben. Mivel akkor még Birminghamben laktam, néha Andrásékнál „csöveztem" Londonban.

Egy alkalommal arról beszélgettünk, kit tart a század legjobb riporterének. Magyar név itt nem hangzott el, helyette Sugár nekem Egon Erwin Kischt, a prágai „száguldó riportert" dicsérte, aki mindenütt ott volt, ahol valami történt, a spanyol polgárháborútól Ausztráliáig. Kisch persze csak pályája első felében volt szigorúan tárgyilagos riporter, később antifasizmusa és kommunista meggyőződése sokkal pártosabbá tették, de még így is olvasmányos, kitűnő riportokat írt, nem csodálom, hogy Sugár őt tekintette követendő példának.

Mint tudósítónak, Sugár Andrásnak a legnagyobb „dobása" kétségtelenül az a három órás interjú volt, amit a Prágai Tavasz hősével, Dubcsekkel készített, s amit teljes egészében csak 1989-ben láthatott a magyar közönség. Nekem még az 1968-as szovjet beavatkozás után mesélt néhány emlékezetes humoros történetet arról a káoszról és ellenállásról, ami a szovjet és velük szövetséges megszállókat fogadta Csehszlovákiában. Biztos vagyok benne, hogy András akkorra már kiábrándult a szovjet típusú „szocializmusból", világosan látta, hogy Brezsnyev rendszerének Európában nincs jövője. Ennek ellenére jól érezte magát a hetvenes-nyolcvanas években. Mint az MTI főmunkatársa beutazta a világot, tízezrek hallgatták színes interjúit, tudósításait. Alizkától elvált, új felesége a nála jóval fiatalabb, bájos Henrietta lett. Ezt a boldog állapotot kicsit megbolygatta a rendszerváltást követő pár év, amikor András elkövette azt a hibát, hogy túl nyíltan a botladozó kormánypárt mellé állt, azt

sugallva, hogy ő mint újságíró, már korábban is rendszerkritikus volt. Feltűnően gyorsan próbált váltani, ezért 1994-ben elbocsátották az állami televíziótól. Pereket ugyan nyert „jogtalan" eltávolítása miatt, de kiderült, hogy vannak helyzetek, amikben ő sem nélkülözhetetlen. Utolsó, 2008-as tévés interjújában bukását kizárólag az „irigyek" áskálódásainak tudta be, ami elég gyönge magyarázat. Korábban is írt könyveket, de most kiadott egy „*Ötven év titkai. A hatalom és én*" c. könyvet, amit ugyan nem olvastam, de amiben azt hiszem, nagyrészt saját magatartását próbálja igazolni, alighanem racionális érvekkel, de kevés önkritikával.

Hajdani barátom, Sugár András mindenképpen érdekes színfoltja marad a magyar tv hőskorának, egy olyan kornak, amikor a bel- és külpolitikai adottságok miatt szinte minden közszereplőnek valamilyen „magánalkut" kellett kötnie a hatalommal.